

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาระบบพรรณนาแบบตัดขวาง ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-Sectional Descriptive Study) เพื่อศึกษาสถานการณ์โรคไข้เลือดออก ในชุมชนแออัด เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร : ความชุกของโรคไข้เลือดออก สภาพแวดล้อมของชุมชน ค่าดัชนีความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย รวมทั้งความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของประชาชน เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และการประเมินผลการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

ประชากร (Population) และ ตัวอย่าง (Samples)

ประชากรศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตห้วยขวาง ซึ่งประกอบด้วย 33 ชุมชน จำนวน 7,708 หลังคาเรือน รวมประชากร 266,155 คน

ตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนแออัด เขตห้วยขวาง ซึ่งสุ่มเลือกจากชุมชนทั้งหมดมาร้อยละ 20 โดยวิธี Simple Random Sampling ได้ 7 ชุมชน ดังนี้

ชุมชนหลังแฟลต 10	มี 94 หลังคาเรือน
ชุมชนหลังวัดอุทัย	มี 100 หลังคาเรือน
ชุมชนอินทามระ 55	มี 196 หลังคาเรือน
ชุมชนประชาสันติ	มี 157 หลังคาเรือน
ชุมชนสมบูรณพัฒนา 2	มี 224 หลังคาเรือน
ชุมชนแย้มพัฒนา	มี 130 หลังคาเรือน
ชุมชนหลัง รร.สุรศักดิ์มนตรี	มี 358 หลังคาเรือน
รวม	1259 หลังคาเรือน

เทคนิคการเลือกตัวอย่าง

1. แบ่งชุมชนแออัด เขตห้วยขวาง ออกเป็น 33 ชุมชน
2. สุ่มเลือกชุมชน 20% โดยวิธี Simple Random Sampling ได้ชุมชนที่สุ่มเลือกจำนวน 7 ชุมชน รวม 1,259 หลังคาเรือน
3. สุ่มเลือกหลังคาเรือนเพื่อสำรวจเก็บข้อมูลเพียง 50% ของหลังคาเรือนทั้งหมดที่อยู่ในชุมชนตัวอย่างโดยวิธี Systematic Random Sampling รวม 629 หลังคาเรือนซึ่งมีจำนวนครอบครัวทั้งหมด 712 ครอบครัว
4. ทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัว หรือภรรยา หรือผู้แทนจากทุกครอบครัวในแต่ละหลังคาเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง

Sampling Unit คือ หลังคาเรือน

Study Unit คือ หัวหน้าครอบครัว หรือผู้แทน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม และแบบสำรวจ ดังนี้

แบบสอบถาม ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพแวดล้อมในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และสถานการณ์ของโรคไข้เลือดออกในชุมชน

ส่วนที่ 2 : ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก และการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก

ส่วนที่ 3 : การรับรู้ของประชาชนต่อการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยเจ้าหน้าที่ กทม. และทัศนคติของประชาชนต่อการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก

แบบสำรวจ ประกอบด้วย

- การสำรวจจำนวนภาชนะเก็บน้ำหรือน้ำขังในครอบครัว และการปิดฝาภาชนะ
- การสำรวจจำนวนภาชนะเก็บน้ำหรือน้ำขังที่มีลูกน้ำยุงลาย
- การสำรวจสภาพแวดล้อมในครอบครัว ได้แก่ ความอับชื้น มุมมืดภายในบ้าน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. หากความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรายละเอียดของข้อคำถาม และพิจารณาเนื้อหาของคำถามทุกข้อว่ามีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

2. แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาแล้ว นำไปทดสอบ (Pre-test) โดยใช้สัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัว/ภรรยา หรือผู้แทนของครอบครัวในชุมชนลาดพร้าว 34 เขตห้วยขวาง ซึ่งไม่ได้อยู่ในชุมชนตัวอย่าง จำนวน 30 ชุดและได้นำไปพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องแล้วก่อนนำไปพิมพ์เพื่อใช้จริง

ระยะเวลาดำเนินการศึกษา

ตั้งแต่ เดือนกันยายน 2537 ถึง เดือนมีนาคม 2538

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นเตรียมการ

- อบรมผู้ช่วยวิจัย ซึ่งเป็นพยาบาลของโรงพยาบาลลาดกระบัง จำนวน 3 คน ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของฝ่ายสัตว์นำโรค เพื่อความเข้าใจตรงกันเรื่องคำถามในแบบสอบถามและการลงคำตอบ

- นำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม แก่ผู้นำชุมชนหรือหัวหน้าครอบครัวที่จะไปสัมภาษณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนการ

- ทำการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นพยาบาลจากโรงพยาบาลลาดกระบัง สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของฝ่ายสัตว์นำโรค กองควบคุมโรค ไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยทำการเก็บข้อมูล 6 ครอบครัว/คน/วัน ในชุมชนที่ 1-7 ตามลำดับ
- ตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ในแต่ละวัน

การจัดเก็บข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน และทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ขณะที่อยู่ในชุมชนนั้น
2. นำข้อมูลลงรหัส ตามคู่มือลงรหัสที่จัดทำไว้
3. บันทึกข้อมูลลงแผ่นแม่เหล็กด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และตรวจสอบความถูกต้องเพื่อแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดจากการบันทึกข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) โดยใช้ Program SPSS/PC⁺ วิเคราะห์ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพในครอบครัว สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นตาราง
2. ข้อมูลสภาพแวดล้อมของครอบครัวโดยการให้คะแนน ความแออัดของห้องที่พักอาศัย ความหนาแน่นของสมาชิกในครอบครัว ความอับชื้น และมุงมิดภายในบ้าน ข้อละ 1 คะแนน แล้วแบ่งสภาพแวดล้อมออกเป็นระดับ ดังนี้

สภาพแวดล้อมไม่ดี	ได้คะแนน 0-2 คะแนน
สภาพแวดล้อมดี	ได้คะแนน 3-4 คะแนน
3. ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ในครอบครัว การเกิดโรคไข้เลือดออกจากการรับรู้ของประชาชนโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นตาราง

4. ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก และการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก วิเคราะห์จากแบบสอบถามความรู้ จำนวน 12 ข้อ ให้คะแนนโดยตอบถูกให้ข้อละ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาหาค่าร้อยละ แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ประเมินของกระทรวงศึกษาธิการ (สมนึก ภัทธิยธนี, 2530) โดยแบ่งเกณฑ์คะแนน ดังนี้

คะแนนร้อยละ 80-100 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

คะแนนร้อยละ 60-79 อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี

คะแนนร้อยละ 50-59 อยู่ในเกณฑ์พอใช้

คะแนนร้อยละ 0-49 อยู่ในเกณฑ์ไม่ดี

5. การประเมินผลการปฏิบัติงานป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออก ของเจ้าหน้าที่ กทม. จากความคิดเห็นของประชาชน ในด้านความสม่ำเสมอ และความครอบคลุม ของการพ่นยากำจัดยุงและการใส่ทรายอะเบท โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นตาราง

6. ทักษะคติของประชาชนต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้วิธีของไลเคิร์ต (Likert's Scale) ซึ่งมีค่าถามเชิงบวก และเชิงลบ โดยแบ่งคำตอบออกเป็น 3 ระดับ และให้คะแนน ดังนี้

	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
เห็นด้วย (ยอมรับ, ต้องการ)	ให้ 3 คะแนน	ให้ 1 คะแนน
ไม่แน่ใจ (ไม่รู้, ไม่ตอบ)	ให้ 2 คะแนน	ให้ 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย (ปฏิเสธ, ไม่ต้องการ)	ให้ 1 คะแนน	ให้ 3 คะแนน

นำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ยแล้วแบ่งเป็นระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 มีทัศนคติอยู่ในระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.00 มีทัศนคติอยู่ในระดับสูง

7. การปฏิบัติของประชาชนในการป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออก จากแบบสอบถามการปฏิบัติ 5 ข้อ 5 คะแนน วิเคราะห์โดยแบ่งระดับการปฏิบัติออกเป็น

การปฏิบัติระดับต่ำ ได้ 0 - 3 คะแนน

การปฏิบัติระดับสูง ได้ 4 - 5 คะแนน

8. การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และดัชนีความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย

- การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นตาราง
- ดัชนีความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย โดยคำนวณจากสูตร

$$\text{House Index (HI)} = \frac{\text{จำนวนบ้านที่สำรวจพบลูกน้ำยุงลาย}}{\text{จำนวนบ้านที่สำรวจทั้งหมด}} \times 100$$

$$\text{Container Index (CI)} = \frac{\text{จำนวนภาชนะที่สำรวจพบลูกน้ำยุงลาย}}{\text{จำนวนภาชนะที่สำรวจทั้งหมด}} \times 100$$

$$\text{Breteau Index (BI)} = \frac{\text{จำนวนภาชนะที่สำรวจพบลูกน้ำยุงลาย}}{\text{จำนวนบ้านที่สำรวจทั้งหมด}} \times 100$$

นำค่า BI ที่ได้มาเทียบกับมาตรฐาน ซึ่งประยุกต์มาจาก เกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก และแบ่งเป็นระดับ ดังนี้

ค่า BI > 34 ถือว่า อยู่ในระดับต้องแก้ไข

ค่า BI < 34 ถือว่า อยู่ในระดับพอใช้

9. หาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้กับการปฏิบัติของประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และความรู้ กับทัศนคติของประชาชน เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของครอบครัวกับระดับของค่าดัชนีความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย การปฏิบัติของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย กับระดับของค่าดัชนีความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย โดยวิธีทดสอบ Chi-square